

คุยกับหมอภาษา “ฝึกคิดก่อนใช้ ภาษาไทยวัฒนา”

โดย ศิริวรรณ ฉายะเกษตริน

ศึกษานิเทศก์ สพท. กทม.๑

หัวหน้าโครงการหมอภาษาพัฒนาเยาวชน

ฉบับที่แล้วได้เขียนมาคุยกันถึงเรื่อง อ่านผิด...สะกดใจ วันนี้จึงอยากจะคุยต่อถึงเรื่องการพูดและการเขียนบ้าง เพราะการใช้คำในภาษาไทยของเรา จำเป็นที่จะต้องฝึกฝนให้ใช้ได้ถูกต้องและเหมาะสมทั้งในด้านการพูด การอ่าน การเขียน รวมทั้งการฟังด้วย ถือว่าเป็นทักษะทั้ง ๔ ในการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันของเรา ตั้งแต่ลืมตาขึ้นมาในตอนเช้าไปจนถึงหลับตาลงในยามค่ำคืนเราใช้ภาษากันอย่างนับไม่ถ้วน หากถ้อยคำในภาษาหมดเปลืองไปได้เหมือนข้าวของเครื่องใช้บ้านนี้คงเดือดร้อนไปตามๆ กัน แต่กลับกันภาษายังใช้ยิ่งทำให้งอกงาม ยิ่งเพิ่มพูน ยิ่งร่ำรวย ภาษาที่ไม่มีผู้ใช้เสียอีกที่ต้องตายไป หายไป ดังนั้นภาษาที่ยังมีผู้ใช้อยู่ถือว่าเป็นภาษาที่มีชีวิต ย่อมมีการเปลี่ยนแปลงไปได้ทั้งทางดีขึ้น เจริญขึ้นและเสื่อมลง ซึ่งก็ขึ้นอยู่กับคนที่ใช้ภาษานั้นเอง

ในฐานะที่ทุกคนเป็นเจ้าของภาษาของชาติตน ก็ควรที่จะมีหน้าที่เป็นผู้พิทักษ์ปกป้อง เชิดชูภาษาของตนเองไว้ ไม่ให้สิ้นไป เสื่อมไปหรือผิดเพี้ยนไปจากมาตรฐาน การใช้คำในการพูดและเขียนอย่างถูกต้องเหมาะสมจึงเป็นปัจจัยที่สำคัญอย่างยิ่งในการอนุรักษ์ รักษาภาษาให้ดำรงอยู่ การรู้จักเลือกสรรคำมาใช้ โดยพิจารณาถึงความหมายที่ถูกต้องตรงตามความต้องการไม่ใช่เรื่องง่ายนัก มักเกิดการผิดพลาดกันได้ เพราะคำบางคำมีหลายความหมายบางคำก็มีความหมายโดยตรง บางคำก็มีความหมายโดยนัย บางครั้งผู้ใช้ต้องพิจารณาทั้งบริบท หรือข้อความโดยรอบจึงจะรู้ความหมายที่ถูกต้องของคำๆ นั้น การใช้คำบางคำก็ต้องพิจารณาโอกาสในการใช้หรือกาลเทศะด้วย โดยเฉพาะภาษาไทยของเรามีระดับของการใช้ภาษาที่ถือเป็นเอกลักษณ์และเป็นวัฒนธรรม ทางภาษา คำในภาษาไทยมีระดับไม่เท่ากัน ขึ้นอยู่กับกาลเทศะและบุคคล เราจะใช้กับใครที่ไหนอย่างไร เป็นทางการหรือไม่ ก็ต้องเลือกใช้คำให้เหมาะกับระดับ ตัวอย่างเช่น คำว่า“กิน”ใช้ได้ ในโอกาสที่ไม่เป็นทางการเป็นภาษาปาก ถ้าจะใช้คำสุภาพหรือเป็นทางการ ก็ใช้ว่า “รับประทานอาหาร” ถ้าเป็นคำราชาศัพท์ก็ใช้ “เสวย” ถ้าใช้กับพระสงฆ์ ก็ใช้ “ฉัน” ซึ่งถ้าเป็นภาษาอภิปรัชญาหนึ่งก็เรียกว่า “คำหยาบ” หรือ “คำต่ำ” ก็อาจใช้ว่า อุด ยัด สวาปาม ฯลฯ หรืออีกนัยหนึ่ง คำว่า “กิน” ก็ยังมีความหมายว่า “โกง” หรือ “คอร์รัปชัน” ได้อีกด้วย หรือถ้านำไปประสมกับคำอื่นก็ยังจะมีความหมายแตกต่างกันออกไปอีกมาก เช่น กินใจ กินนอกกินใน กินบ้านกินเมือง กินดิบ กินดอง กินขาด กินรวบ กินเส้น กินโต๊ะ แต่คำว่า “กิน” คำเดียวก็มี ความหมาย และมีที่ใช้กันไปได้อย่างแปลกประหลาด ท่านลองไปศึกษาดูเถอะค่ะ น่าสนุกทีเดียว

ที่จริงยังมีคำ **สแลง** อีกอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นคำที่ใช้ในหมู่มนุษย์คนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งนิยมใช้กันเป็นยุคๆ แล้วก็เลิกใช้ไป เช่นในกลุ่มของวัยรุ่นที่ชอบคิดประดิษฐ์คำขึ้นมาใช้พูดกันเฉพาะในกลุ่มของตน เช่น อืม โป๊ะเซะ สยิมก็๊ย หน่อมแน่น เห่งทิง โหลยโทย๋ ฯลฯ ซึ่งคำเหล่านี้ก็ถือว่าไม่สุภาพไม่ควรนำไปใช้อย่างเป็นทางการ พอพูดถึงเรื่องคำ สแลง คำนี้ต้องระวังเรื่องของการสะกดการันต์ด้วย เพราะมักเขียนผิดๆ เป็น “**แสลง**” กัน ถ้าเขียน “**แสลง**” จะต้องอ่านว่า “**สะ—แสลง**” ค่ะ ไม่ใช่ “**สะ-แสลง**”

วันนี้จะขอยกตัวอย่างคำและประโยคที่มักใช้กันไม่ถูกต้องหรือไม่เหมาะสมในลักษณะต่างๆ เพื่อเป็นข้อสังเกต เช่น

คำว่า “**สาหัส**” ใช้เฉพาะกับความทุกข์ จะใช้กับความสุขไม่ได้

ตัวอย่าง “เขาได้รับความทุกข์ทรมานอย่างแสนสาหัส” จะใช้ว่า “เขาได้รับความสุขอย่างแสนสาหัส” ไม่ได้

คำว่า “**รับประทาน**” ใช้เฉพาะกับคน ไม่ควรใช้กับสัตว์ ในกรณีนี้มีตัวอย่างใกล้ตัวมากค่ะ คือที่บ้านของดิฉันเลี้ยงสุนัขไว้หลายตัว เวลาพาไปพบสัตวแพทย์พอเขาให้ยา ก็จะบอกวิธีใช้ และเขาก็จะให้เกียรติสุนัขของดิฉันมาก อาจเป็นเพราะถือว่าเป็นลูกคำรายใหญ่ เขาก็จะบอกว่า “ให้สุนัขรับประทานเวลานั้น เวลานี้...” ฟังดูก็ขำๆ ดี

คำว่า “**ละเลิง**” กับ “**ระเริง**” สองคำนี้มักพบว่าใช้กันสับสนเสมอ เพราะมีที่ใช้ทั้งสองคำ ถ้า “**ละเลิง**” หมายถึง เหลิงลิ้มตัว ลำพอง คึกคะนอง ใช้กับ หลง เช่น หลงละเลิง ส่วน “**ระเริง**” หมายถึง บันเทิงใจจนเกินไป ใช้กับ ระเริงรื่น

คำว่า “**คลอດ**” ก็ใช้กับคนเท่านั้น ไม่ใช่กับสัตว์ แต่เราจะพบในภาษาหนังสือพิมพ์เป็นประจำว่า “ช่างฟังสมศรีคลอດถูกเป็นเพศผู้” หรือ “ให้กำเนิดทายาทเป็นเพศผู้” ซึ่งไม่ถูกต้องและไม่เหมาะสมด้วย

คำว่า “**วิสัยทัศน์**” กับ “**ทัศนวิสัย**” ก็ใช้ต่างกันมาก พบว่ามักใช้ผิดกันเสมอ เรามักจะเห็นประโยคที่ว่า “ผู้บริหารการศึกษาควรเป็นผู้ที่มีทัศนวิสัยกว้างไกล” ที่ถูกต้องคือ “มีวิสัยทัศน์กว้างไกล” เพราะทัศนวิสัยใช้กับสภาพดินฟ้าอากาศ ใช้กับคนไม่ได้ เช่น “วันนี้ฝนน่าจะตกเพราะทัศนวิสัยไม่ค่อยกระจ่างเลย”

ท่านลองพิจารณาคำในประโยคต่อไปนี้ดูว่า ใช้คำได้อย่างถูกต้องเหมาะสมแล้วหรือยัง และลองนำไปให้ลูกๆ หลานๆ อ่านแล้วพิจารณาคำด้วยกัน เป็นการวิเคราะห์ภาษาณะคะ

- นอกจากเขาจะมีหน้าตาอัปลักษณ์แล้วยังมีนิสัยหยาบกร้านอีกด้วย
- เขาพาลูกๆ ไปวัดเพื่อถวายอาหารแก่พระสงฆ์
- เธอถูกเชิญไปบรรยายให้บัณฑิตฟังทุกปี
- นักโทษถูกประหารชีวิตถึงแก่ความตายไปแล้ว
- พบศพผู้ตายลอยอยู่ในแม่น้ำ
- คุณครูทำการสอนนักเรียนอย่างเคร่งเครียดตลอดทั้งวัน
- เรื่องที่เขาทำการเจรจา กัน ยังทำความตกลงกันไม่ได้
- ร้านทองถูกมือมืดเข้ามาฉกทองกลางวันแสกๆ
- ต้นไม้ต้นใหญ่มากทำเอาเลื้อยหักไปหลายอัน
- เขาเป็นคนมีมานะไม่เคยย่อท้อกับการทำงานหนัก
- ผู้ที่ปรารถนาการก้าวหน้า ย่อมต้องแสวงหาความรู้ให้มากๆ
- คนกระตือรือร้นย่อมไม่ล่าหลังคนอื่น

- โบราณว่าห้ามหยิบดอกไม้จันทร์สำหรับเผาศพให้แก่กัน
- ข้าราชการไทยจะเกษียณอายุ เมื่อมีอายุครบ ๖๐ ปี บริบูรณ์
- มะม่วงทวายจะออกลูกให้กินตลอดปี
- หมากทลายหนึ่งก็กินไปได้เป็นเดือนๆ
- คู่สมรสมากคู่พากันไปจดทะเบียนสมรส ณ ที่ทำการเขตบางรัก
- คนใกล้ชิดทำให้เขาเดือดร้อนใจอยู่เสมอ เหมือนตีวัวกระทบคราด
- ดิฉันรู้สึกมีความละอายใจที่ไม่ได้ให้ความช่วยเหลือเขาเลย
- หล่อนเดินเข้ามาในงานอย่างสง่างามพร้อมกับรอยยิ้ม
- คีนี่คุณ ดาวใจ ไพจิตร เธอจะมาในเพลงทำไมถึงทำกับฉันได้
- ท่านรัฐมนตรีจะไปทำการเปิดโรงเรียนมัธยมประจำตำบล
- เขาเป็นคนมีอุดมการณ์ และได้ตั้งปฏิญาณไว้ว่าเขาจะกลับไปพัฒนาบ้านเกิดเมืองนอน
- เขาได้วางแผนการแก้ปัญหาไว้อย่างแยบคายมาก
- เมื่อตื่นขึ้นเขาก็พบตัวเองอยู่ในร่างกายที่เปลือยเปล่า
- ตำรวจลั่นห้อยไล่ตะครุบสาวนุกทำเนียบ
- คูหุนก็แมนดี กลายเป็นประเทืองไปเสียได้
- เขาถือคติว่า เข้าเมืองตาบอดต้องบอดตาตาม
- สถานีโทรทัศน์ช่องนี้เขาจัดการถ่ายทอดได้อย่างทันพินทันควันตีมาก
- ความรักที่เขามีต่อเธอนั้นฝังลึกเข้าไปในดวงจิต ติดแน่นถึงกระดูกดำ
- ผู้ป่วยต้องรับประทานอาหารละเอียดอ่อน
- ฉันชอบปวดท้องเวลาตื่นตื่นเสมอ
- ภาคใต้มีผู้ก่อการร้ายชุกชุม
- ประชาชนสวดรัฐบาลเรื่องขึ้นราคาน้ำมัน
- เขาบินกลับจากญี่ปุ่น แล้วจับรถไฟไปเชียงใหม่เลยทันที
- เรื่องที่ร้องเรียนก็ยิ่งเจียบเหมือนเป่าสาก
- เขาเป็นเซลล์แมน มานำเสนอเครื่องซีร็อกซ์
- ด้วยอานิสงฆ์แห่งความดี ทำให้เขาประสบความสำเร็จในชีวิตอย่างน่าชื่นชม
- แม้มิได้เป็นจันทร์อันสะกาว จงเป็นดาวดวงแจ่มแอร่มตา

หวังว่าเด็กๆ ที่กำลังร่ำเรียนภาษาไทยอยู่ในต่างประเทศคงจะได้ประโยชน์จากการวิเคราะห์ตัวอย่างการใช้ภาษา ในประโยคต่างๆ ที่ยกมานี้ และถ้าจะให้ดียิ่งขึ้นควรศึกษาวิเคราะห์จากประเด็นปัญหาต่างๆ ที่พบจากการใช้ภาษาในชีวิตประจำวันค่ะ (ถ้ามีโอกาสใช้ภาษาไทย) ฉบับหน้าเราจะมาตรวจสอบการใช้ภาษาในประโยคดังกล่าวกันต่อนะคะ สวัสดีค่ะ